

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Боронос В.Г., Загребельна Г.В.

Побудова в Україні соціально орієнтованої ринкової економіки європейського типу неможлива без підвищення підприємницької активності її громадян. Особливе місце в економічній системі держави і в житті суспільства відводиться малому підприємництву. Це зумовлено тим, що мале підприємництво є одним з провідних секторів ринкової економіки і значною мірою впливає на темпи економічного розвитку, структуру та якісну характеристику внутрішнього валового продукту, структурну перебудову економіки, характеризується швидкою окупністю витрат.

Розвиток малого підприємництва у економіках перехідного типу постсоціалістичних країн розглядається як один з найважливіших факторів сприяння виходу з кризи, забезпечення економічного зростання та соціальної стабільності у суспільстві. Суб'єкти малого підприємництва створюються за будь-яких умов, не потребують значного фінансування та особливих зусиль з боку держави для свого розвитку, але роблять неоціненний внесок у розв'язання проблем трансформаційного, економічного та соціально-психологічного характеру.

Особливо важливою є роль малого підприємництва у соціально-економічному розвитку регіонів. У Концепції державної регіональної політики України широкий розвиток підприємництва віднесено до пріоритетних завдань регіональної політики, а мале підприємництво визначено як один з найвагоміших чинників забезпечення економічного зростання в регіонах, підвищення зайнятості й рівня доходів населення та наповнення місцевих бюджетів.

На сьогодні в Україні питання регіонального розвитку та регіональної політики є надзвичайно актуальними як у контексті зміцнення позитивних економічних тенденцій, так і в контексті реалізації євроінтеграційного курсу нашої держави. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне розглянути проблеми формування та реалізації регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва як одного з основних ресурсів забезпечення ефективного регіонального розвитку.

Становлення малого підприємництва в Україні відбувається одночасно зі становленням її незалежності та формуванням ринкових основ економіки. За офіційними даними, станом на 1 січня 2003 р. в Україні було зареєстровано 253,8 тисячі малих підприємств, понад 2,4 млн. фізичних осіб-підприємців та 43 тисячі селянських (фермерських) господарств. Станом на 01.10.05р. в економіці країни функціонувало 277,0 тис. малих підприємств (без сільськогосподарських та банків), що у порівнянні з початком попереднього року більше на 3,1%.

Протягом 1991–2003 років розвиток малого підприємництва характеризувався стійкою тенденцією до зростання кількості малих підприємств. За цей період їхня кількість зросла у 5,8 раза і за попередніми підсумками 2003 р. становила 275,0 тис. Чисельність зайнятих на малих підприємствах за цей період зросла у 3,2 раза. В середньому на 10 тис. мешканців України у 2002 р. припадало 53 малих підприємства, що на 44 одиниці або у 5,9 раза більше проти 1991 р. та на 19 одиниць або у 2,3 раза більше, ніж у 1998 р. У січні-вересні 2005 р. на малих підприємствах середня кількість зайнятих працівників становила 1782,4 тис. осіб. Питома вага обсягів виробленої продукції малими підприємствами за 2002 р. становить 7,3% в загальному обсязі виробленої продукції по Україні. Лише 7,7 відсотка від обсягів реалізованої продукції становить на сьогодні внесок малих підприємств у економіку України.

Дуже істотними є регіональні відмінності у розвитку малого підприємництва. Зокрема, 54,7% загальної кількості малих підприємств (офіційна статистика в регіональному розрізі існує лише щодо малих підприємств) зосереджено лише в 7 регіонах: м. Києві, Донецькій, Дніпропетровській, Харківській, Львівській, Одеській областях та Автономній Республіці Крим. На малих підприємствах цих регіонів задіяні 51% працівників усіх малих підприємств України. За кількістю малих підприємств на 10000 осіб населення показник вище середнього по Україні мають лише м. Київ, Миколаївська, Львівська, Харківська області та Автономна Республіка Крим.

Аналіз регіональних аспектів малого підприємництва дозволяє зробити висновок, що на сьогодні головними чинниками його розвитку є відповідні нормативно-правове поле та інституційно-інфраструктурна база в регіонах. Подальший розвиток малого підприємництва потребує формування і здійснення відповідної ефективної та гнучкої регіональної політики.